

Täysistunto

Maanantai 14.12.2015 klo 12.01—0.39

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain 48 f §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 78/2015 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 12/2015 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

22.16 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on muun ohella tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Lisäksi sen tulee edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennalta ehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta.

On syytä kysyä, miten maksujen kaksinkertaistaminen palvelee tätä tarkoitusta. Tämä hallituksen esittämä enimmäismaksut tuplaava korotus on korkea, ja se on omiaan lisäämään eriarvoisuutta. Maksujen nostolle olisi ollut oikeudenmukaisempia vaihtoehtoja, kuten portaattainen maksujen määräytyminen. Tällöin esitys olisi sisältänyt myös nollamaksuluokan. Näin kaikki aamu- ja iltapäivähoidon tarpeessa olevat lapset olisivat tosiasiallisesti voineet osallistua siihen ja maksut olisivat kaikissa kunnissa samalla tasolla.

Valiokunnan saamissa monissa lausunnoissa tuotiin esiin huoli siitä, että maksujen kaksinkertaistaminen johtaisi siihen, että toimintaan osallistuisi nykyistä vähemmän lapsia ja muun muassa vanhempien täysiaikainen työelämään osallistuminen vaikeutuisi. Aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien maksujen nosto on osa hallitusohjelmassa kaavailtuja tiukennuksia, jotka kohdistuvat lapsiin ja heidän perheisiinsä. Lapsiperheiden asemaan vaikuttavat heikennykset ovat ristiriitaisia muun muassa hallitusohjelman lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan liittyviin tavoitteisiin nähden.

Lapsiperheisiin kohdistuvia hallitusohjelman mukaisia leikkauksia sekä muita suunnitteilla olevia muutoksia ja uudistuksia tulisi arvioida kokonaisuutena ja erityisesti lapsinäkökulmasta. Julkisten menojen vähentämiseen tähtäävien yksittäisten muutosten eteenpäinvienti ilman kattavaa kokonaisarviointia voi johtaa täysin päinvastaiseen lopputulokseen kuin hallitusohjelmassa todetut yleiset hyvinvointitavoitteet ovat.

Edellä olevan perusteella ehdotankin, että lakiehdotus hylätään.

22.18 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Subjektiivisen päivähoito-oikeuden käsittelyn yhteydessä edustaja Jarva totesi, että lapsiperheiden palveluita ollaan parantamassa tällä hallituskaudella. Tämä on hyvin mielenkiintoinen lausunto, koska ainakin siinä hallituk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2015 vp

sen selvityksessä, johon itse olen tutustunut, siitä, miten tämän hallituksen säästöpolitiikka kohdistuu eri väestöryhmiin, todetaan, että lapsiperheet eläkeläisten ohella ovat se väestöryhmä, johon tämä leikkauspolitiikka kaikista voimakkaimmin kohdistuu. Tämä hallituksen esitys aamu- ja iltapäivätoiminnan kerhomaksujen korottamisesta on yksi osa tätä kokonaisuutta. Muita esimerkkejä ovat juuri varhaiskasvatusoikeuden rajoittaminen, varhaiskasvatustulosten tuleva nosto, lapsilisien indeksien poistot ja myöskin pakkolakiin vaikutus erityisesti pienituloisten perheiden toimeentuloon. On erittäin suuri ongelma, että näiden esitysten yhteisvaikutuksia ei ole selvitetty kunnolla. Kun täällä salissa käsitellään yksittäisiä lakiesityksiä erikseen, ei ole mahdollista saada kunnollista kokonaiskuvaa siitä, miten täällä tehtävä politiikka vaikuttaa esimerkiksi lapsiköyhyyteen ja lapsiperheiden eriarvoistumiseen.

Vasemmistoliiton näkökulmasta tässä lakiesityksessä on ainakin neljä suurta ongelmaa:

Ensinnäkin tämä kertakorotus on meidän näkemysemme mukaan kohtuuton, kun kerhtahteilla korotetaan enimmäismaksuja 60 eurosta 120 euroon ja 80 eurosta 160 euroon kuukaudessa.

Toinen ongelma tässä on se, että tämänkin lakiesityksen seurauksena alueellinen eriarvoisuus tulee kasvamaan. Eli me emme tiedä, miten eri kunnissa sitten käytännössä tullaan näitä kerhomaksujen korotuksia toteuttamaan, ja se tulee johtamaan siihen, että erityisesti pienituloisten lapsiperheiden palvelut ovat kovin eri tasolla eri kunnissa ja eri puolilla tätä maata.

Kolmas ongelma on se, että ainakin opetusministeriön aikaisempien selvitysten mukaan näiden kerhomaksujen tasolla on vaikutusta aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistumiseen, ja on syytä pelätä, että maksujen kaksinkertaistaminen saattaa olla muutoksena niin merkittävä, että jotkut lapset kokonaan sitten jättäytyvät tästä toiminnasta pois.

Neljäs ongelma, mikä minun mielestäni tekee tästä lakiesityksestä erityisen harmillisen, on se, että olisi ollut mahdollista kehittää myöskin muuntotyyppejä vaihtoehtoja tälle maksujärjestelmälle kuin vain näiden maksujen kertakorottaminen, kuten hallitus nyt esittää. Eli vasemmistoliiton näkemys on, että ehdottomasti olisi pitänyt selvittää portaittaisen maksujärjestelmän käyttöönottoa vastaavatyypillisellä mallilla kuin mitä on päivähoitossa tällä hetkellä Suomessa käytössä.

Näillä perusteluilla kannatan edustaja Elorannan esitystä tämän lakiesityksen hylkäämisestä.

22.21 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on taas yksi heikennys pienituloisten asemaan ja erityisesti pienituloisten lasten asemaan. Aamu- ja iltapäivätoiminta on yksi varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisyn keinoista, joilla lasten välisiä taustaeroja voidaan tasata ja mahdollisiin ongelmiin puuttua. Usein huono-osaisuus kasautuu, ja erityisesti vähävaraisissa perheissä tarve aamu- ja iltapäivätoiminnalle on suuri. Tämä siksikin, ettei perheellä välttämättä ole varaa kalliisiin harrastuksiin. Riskinä on, että pienituloisilla perheillä ei ole enää varaa laittaa lapsiaan aamu- ja iltapäivätoimintaan. Esitys tuplaa maksujen suuruuden, mikä on merkittävä muutos pienituloisille. Esityksellä osaltaan rakennetaan lasten luokkayhteiskuntaa. Lasten mahdollisuus osallistua syrjäytymistä ehkäisevään, koulua tukevaan ja yhteisöllisyyttä lisäävään toimintaan voi jäädä riippuvaiseksi vanhempien tuloista.

Näillä sanoilla, näillä perusteluilla yhdyin edustaja Elorannan tekemään hylkäsesitykseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2015 vp

22.23 Antero Laukkanen kd: Arvoisa puheenjohtaja! Tässä ovat edustajat Alanko-Kahiluoto ja Andersson käyttäneet loistavat puheenvuorot tästä, enkä niitä toista, mutta yhdyin tähän edustaja Elorannan hylkäysesitykseen.

Totean vain, että tämä on erittäin ongelmallinen lakiesitys juuri sen takia, että se täysin kohtuuttomasti tuplaa nämä maksut, ja pienituloiset, monilapsiset perheet aivan varmasti ajautuvat siihen tilanteeseen, että heidän lapsensa eivät enää pääse iltapäiväkerhotoiminnan piiriin. Tämä on kyllä todella yhteiskuntaa kahtia jakava esitys, ja tällaisia ei pitäisi enää sivistysvaltiossa ja hyvinvointivaltiossa nähdä.

22.24 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Tämä on myös säästölaki siinä mielessä, että tällä lisätään kuntien mahdollisuuksia näitä palveluja järjestää. Tämähän on siis kuntapäätäjien täysin päätettävissä oleva asia. Tässä lisätään ainoastaan tätä maksujen enimmäismäärää, tätä kattoa. Tällä ei tuplata maksuja, kuten on haluttu antaa ymmärtää. Tällä hetkellähän kunnissa tilanne on epätasa-arvoinen. Nytkään kaikki kunnat eivät tarjoa aamu- ja iltapäivätoimintaa, siihen ei ole ollut resursseja. Tällä yritetään sitä mahdollisuutta lisätä. Jos tätä korotusmahdollisuutta ei tehdä — kunnista on tullut selvä viesti siitä — mahdollisuus tarjota tätä toimintaa nimenomaan kapenee. Hallituksen esityksessä nimenomaan tiukennetaan kuntien velvollisuutta jättää maksu perimättä tai antaa näitä maksuhelpotuksia vähävaraisille.

22.24 Antero Laukkanen kd: Arvoisa puhemies! Juuri tässä on se ongelma, että tämä on yksi näistä monista hallituksen säästölaeista, jotka tulevat itse asiassa lisäämään kustannuksia. Tässä ei nyt saada mitään säästöjä lopulta aikaan. On aivan selvää, että kun tämä harkinnanvaraisuus jätetään kunnille, tätä käytetään — haluan kyllä nähdä ne kunnat kaikkien Suomen kuntien joukossa, jotka tätä eivät käytä, niitä ei kyllä montaa ole.

22.25 Sanna Marin sd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituspuolueiden edustajien retoriikka on kyllä todella mielenkiintoista: kun leikataan, niin kehitetään, ja kun leikataan lisää tai tehdään maksukorotuksia, niin se on sitten kuntien valinnanvapauden lisäämistä, jotenkin kuntien aseman parantamista. Nämä teidän hallituksenne tekemät säästöesitykset ovat sen kaltaisia, että ne pitkällä aikavälillä tulevat lisäämään kustannuksia muun muassa syrjäytymisen kautta. Tästä ollaan puhuttu niin tämän päivähoito-oikeuden rajaamisen, ryhmäkokojen kasvattamisen, koulutusleikkausten kuin monien muiden esitysten osalta, mitä hallitus esittää.

Sen takia kunnat eivät ole kaikki tarttumassa näihin teidän niin sanottuihin säästöesityksiinne, koska ne pitkällä aikavälillä kuitenkin lisäävät kuntien kustannuksia. Esimerkiksi Tampereella ollaan päädytty siihen, että päivähoiton ryhmäkokoja ei kasvateta, ollaan päädytty siihen, että subjektiivista päivähoito-oikeutta ei rajata, koska ollaan nähty, että pitkällä aikavälillä ne kustannukset ovat moninkertaiset lyhyen aikavälin mahdollisiin säästöhyötyihin nähden. Ja aivan vastaavanlaisesti samantyyppisestä tilanteesta on tässäkin kyse, kuten on myös asiakasmaksujen korotuksissa, kun puhutaan vaikka poliklinikkaa tai terveyskeskusmaksujen korottamisesta: jos ei mennä näiden palveluiden piiriin ajoissa, niin myöhemmin maksetaan sitten korjaavista palveluista paljon kalliimpaa hintaa. Meidän pitäisi ajatella tässä salissa paitsi näitä lyhyen aikavälin laskennallisia säästöjä, jotka eivät siis todennäköisesti edes tule toteutumaan, ja meidän pitäisi ennen kaikkea pyrkiä ja pystyä näkemään pitkän aikavälin mahdolliset hyödyt tai mahdolliset haitat. Todella toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2015 vp

von, että nyt emme toista niitä virheitä, mitä esimerkiksi 90-luvulla tehtiin, kun leikattiin lapsilta ja nuorilta.

22.27 Nasima Razmyar sd: Arvoisa puhemies! Juuri näin. On varmaan helppoa sanoa, että annamme kunnille vapautta, kun tosiasia on se, että asetamme kunnat hyvin epätasa-arvoiseen asemaan. Kunnat, jotka valmiiksi kamppailevat, kylläkin, hyvin vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, asetamme vieläkin vaikeampaan tilanteeseen ja sitä kautta myös lapset ja lapsiperheet erittäin epätasa-arvoiseen asemaan. Tosiaankin näiden maksujen — tosin niitä on vuosia sitten korotettu, se on ihan totta — tällainen kertaluontoinen ja kertaheitolla tuplaaminen on täysin kohtuutonta. Jollekin perheelle se saattaa olla etelänmatka, mutta toiselle perheelle se on vuokranmaksun paikka, ja nämä ovat isoja summia näille perheille. Iltapäiväkerhotoiminnan tarpeesta ja sen merkityksestä on nyt turha tässä enää keskustelua käydä. Sitä käytiin jo viime viikolla täällä hyvin perusteellisesti.

22.28 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Edellinen puhuja tässä hyvin sanoikin tästä, että todellakin on vuosia siitä edellisestä korotuksesta. On ikävää, että joudutaan tekemään tähän maksukattoon tällainen korotus. Mutta edelleenkin korjaisin edellistä puhujaa myös siinä, että ei pidä puhua maksujen tuplaamisesta, koska siitä ei ole kysymys, kun tapäättäjät tekevät sen päätöksen. On hienoa, jos semmoinen kuntatilanne ja taloustilanne on, että tällaista ei tarvitse tehdä. Mutta myös vanhemmilla on tullut pyyntöjä siitä, kun heidän kunnassaan ei tällä hetkellä järjestetä näitä palveluita sen takia, kun siihen ei ole resursseja. Pitää muistaa, että sekä tässä asiassa että myös linjana tulevissa päivähoitomaksuissa on se, että on nollamaksuluokka ja nimenomaan parempituloiset osallistuvat näitten kustannusten järjestämiseen. Nimenomaan vähävaraisten osalta nämä palvelut halutaan turvata.

22.29 Antero Laukkanen kd: Arvoisa puhemies! Juuri tässä nyt äsken todistettiin se, että kun on kuntia, joissa eivät rahat riitä tämän toiminnan järjestämiseen, niin hallituksen pitäisi tehdä työtä sen eteen, että kunnat olisivat yhdenvertaisessa asemassa keskenään. Nyt tehdään työtä sen eteen, että se kuilu vain kasvaa. Jos tässä nyt on vaikka kolmihenkinen perhe ja ajatellaan, mikä on se mahdollisuus, minkä tämä laki antaa, niin heidän nettomenonsa kasvavat 240 euroa kuukaudessa, mikä tarkoittaa 500 euron palkankorotusta, jotta he pystyisivät selviämään tästä uudesta maksusta. Jokainen ymmärtää, että tässä on meillä isoja ongelmia.

22.29 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Vielä siitä, mistä ollaan tänään täällä päättämässä. Jos me nyt olemme eduskunnassa päättämässä lakimuutoksesta, joka mahdollistaa näiden kerhomaksujen tuplaamisen, niin kyllä me silloin voimme puhua kerhomaksujen tuplaamisesta, koska se on se, minkä tämä lakimuutos tulee mahdollistamaan, jos kunnat näin haluavat. Se on juuri se aihe, mistä tänään täällä pitäisi käydä keskustelua.

Sitten mitä liittyy palveluiden saatavuuden parantamiseen ja siihen, tuleeko tämä laki johtamaan siihen, en tiedä, koska käytännössä tässä ollaan nyt siirtämässä tätä rahoitusvastuuta perheille. Sitähän tämä tulee tarkoittamaan. Kaikilla perheillä ei ole taloudellisia mahdollisuuksia sitä kantaa ja siihen osallistua tätä kautta, jolloin se tosiaankin johtaa siihen, että perheiden eriarvoisuus kasvaa: joillakin on taloudellisia mahdollisuuksia laittaa lapset aamu- ja iltapäivätoimintaan ja toisilla ei.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2015 vp

22.30 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen on siis Suomessa kunnille vapaaehtoinen tehtävä, ja jotenkin minä ajattelisin, tässä kun on käytetty monia hyviä puheenvuoroja, että ehkä tässä pitäisi kiinnittää huomiota myös siihen, miten saisimme kaikki kunnat järjestämään tätä aamu- ja iltapäivätoimintaa, vaikka se onkin vapaaehtoista. Niin kuin tiedämme, ensimmäisinä kouluvuosina koulupäivä on Suomessa erittäin lyhyt, joten monet koululaiset jäävät tällöin päivittäin pitkiksi ajoiksi ilman ohjattua toimintaa tai aikuisen valvontaa, vaikka heillä olisi selkeä tarve siihen. No jos ensimmäisinä kouluvuosina koulupäivä on lyhyt, niin sehän tarkoittaa myös sitä, että myös varhaiskasvatuksen ammattilaisilla, alaluokkien opettajilla, on koulupäivä hyvin lyhyt. Peräänkuuluttaisinkin esimerkiksi sitä mahdollisuutta, voisivatko eri kunnissa myös opettajat antaa panoksensa tähän jatkamalla työpäiväänsä, tätä aamu- ja iltapäivätoimintaa osittaiseen järjestettäisiin myös opettajien taholta.

22.32 **Anneli Kiljunen sd:** Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys jatkaa systemaattisesti, linjakkaasti sitä linjaa, mitä hallitus toteuttaa, eli jakaa lapset eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, missä kunnassa lapsi asuu, ja riippuen siitä, mikä on vanhempien taloudellinen tilanne ja mahdollinen kyky osallistua, tässä tapauksessa kerhomaksujen maksuun. Siinä mielessä on todella harmillista, että tämänkin lain mukaan nyt sitten, kuten täällä on todettu, riippuen siitä, missä kunnassa lapsi asuu, hän joko saa tätä aamu- ja iltapäiväkerhoa, on sitä tarjolla tai ei, tai sitten yksinkertaisesti nämä eri kerhojen toimijat asettavat sellaisia maksuluokkia, että kaikki lapset eivät pysty niihin osallistumaan. Tästä syystä vähintään, mitä olisi pitänyt tehdä, on se, että oltaisiin tehty portaittainen maksuluokkaesitys, joka olisi turvannut sen, että jokaiselle lapsiperheelle taloudellisesta tilanteesta riippumatta olisi mahdollistettu tämä päiväkerhotoiminta, jos kunta sitä järjestää.

22.33 **Hanna Kosonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Näistä kuntatalouden asioista. Viime kaudella vuositasolla kunnilta leikattiin noin 1,5 miljardia euroa. Tällä kaudella on todella muutos tähän asiaan, eli hallituksen päätökset ovat ensimmäistä kertaa kuntataloutta vahvistavia, euromäärältään noin 300 miljoonaa euroa. Mutta se on ihan selvää, että ilman sitä, että Suomessa vahvasti työllistytään ja työpaikkoja rupeaa syntymään lisää, vaikeudet jatkuvat.

Tässä laissa joka tapauksessa kunnilla on vapaus tämän maksujärjestelmän toteuttamiseen, ja meidän valiokunta piti selvittämisen arvoisena sitä, että sitä kehitettäisiin todella porrasteiseksi, mutta jätettiin kunnille se valinnan mahdollisuus sitten siinä. Korostaisin vielä, että hallituksen esityksessä nimenomaan tiukennetaan sitä velvollisuutta jättää maksu perimättä tai alentaa sitä, jotta perheen pienituloisuus ei muodostu esteeksi lapsen osallistumiselle toimintaan.

22.34 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Ajattelen, että jospa kunnat velvoittaisivatkin alaluokkien opettajat osallistumaan aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämiseen osittain, niin silloinhan sen ei tarvitsisi maksaa niille pienille koululaisille yhtään mitään.

22.34 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Vielä kommentteja liittyen tähän edustaja Kososen esille nostamaan seikkaan, että tässä ollaan myös tiukentamassa tätä velvollisuutta vapauttaa kokonaan, mikäli perheen pienituloisuus sitä edellyttää. Minä pahoin pelkään, että tämä lakiesitys tulee iskemään kaikista kovimmin pienituloisiin palkansaajaperhei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2015 vp

siin, joissa on monta lasta ja jotka eivät välttämättä kuulu niiden perheiden joukkoon, jotka tulevat hyötymään tästä maksuvapautuksesta kokonaan, vaan joihin tulevat kohdistumaan myöskin nämä palkanalennukset, myöskin nämä varhaiskasvatuksen maksujen korotukset, myöskin kaikki lapsilisien indeksien poistot ynnä muut säästöpäätökset, mitä tämä hallitus on tekemässä. Näiden perheiden kohdalla tämä maksujen korotus, mikäli se toteutetaan näin suurena, saattaa muodostua niin isoksi lisämenoksi, että yksinkertaisesti vain jätetään lähettämättä lapsia näihin kerhoihin jatkossa.

22.35 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Olen ihan samaa mieltä siitä, että tässä laissa myös haasteita piisaa, säästölaki kun on. Toivon todella, että tehdään — ja se myös tullaan tekemään — lapsiasiain kokonaisarvio. Ja jaan sen huolen edustaja Anderssonin kanssa, että juuri nämä pienituloiset palkansaajat, nämä perheet, saattavat olla tässä niin sanotusti vaaran vyöhykkeellä. Mutta toivon, että sitten kunnissa näitä ihmisiä osataan kohdella juuri oikealla tavalla.

22.36 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Niin kuin myös sivistysvaliokunta on lausunut, tässä esityksessä nimenomaan korostetaan sitä, että tiukennetaan tätä velvollisuutta jättää maksu perimättä perheeltä kokonaan tai myös alentaa sitä, jos perheen tilanne sitä vaatii, että nimenomaan mahdollistetaan se lasten osallistuminen siihen aamupäivä- tai iltapäivähoitoon, jos sitä kunta järjestää ja voi järjestää. Tätä mahdollisuutta me tässä nimenomaan parannamme.

Myös tämä porrastaminen on erittäin hyvä ajatus. Sitä voidaan jatkaa ja nimenomaan siten jatkossa myös yhdistää tämä päivähoitomaksuihin, että ne voitaisiin hoitaa saman järjestelmän kautta. Tämä toisi myös tietynlaisia säästöjä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.